

TM	Г. XXXV	Бр. 3	Стр. 751-765	Ниш	јул - септембар	2011.
----	---------	-------	--------------	-----	-----------------	-------

UDK 371.3::811.134.2]:791(460)

Прегледни чланак

Примљено: 19. 4. 2010.

Сања Маричић

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Нови Сад

УПОТРЕБА ХИСПАНСКОГ ФИЛМА У ЦИЉУ СТИЦАЊА КУЛТУРНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ У НАСТАВИ ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА*

Резиме

Циљ овог рада јесте да се укаже на богатство хиспанске кинематографије, које се може применити у настави шпанског језика као страног. За филм се не може рећи да је априори дидактички материјал, јер му то није примарни циљ, али се управо ту крије његова вредност: то је оно што га разликује од осталих, искључиво едукативних средстава, јер дидактички материјал добија ново рухо, постаје интересантнији, а самим тим делује и мотивационо на ученика. Када је реч о шпанском као страном језику, полазимо од претпоставке да је пред наставником вишеструки изазов да на доследан и подстицајан начин представи богат друштвени и културни миље шпанског говорног подручја. Мишљења смо да хиспанска кинематографија, као део њеног културног наслеђа, може бити један од извора путем ког би се интегрисало увежбавање комуникативних вештина, као и приближавање шпанске културе у настави.

Кључне речи: процес учења страног језика, хиспански филм, социолингвистичка компетенција, (интер)културна компетенција

---

maricic.sanja@gmail.com

* Рад је урађен у оквиру пројекта МНТР бр. 178002, *Језици и културе у времену и простору*.

УВОД

Овим радом желели бисмо да скренемо пажњу на употребу аутентичног хиспанског филма¹ у настави шпанског као страног језика, да укажемо на неке од могућности таквог рада, као и да понудимо листу веб-страница на којима је могуће пронаћи низ вежби за рад.

Вишеструка је корист од употребе филмова у настави страних језика. Поред тога што представљају један вид богаћења опште културе, они су права ризница језичког богатства које може бити примењено у педагошке сврхе (Радусин-Бардић 2009, 181).

Пре него што пређемо на тему овог рада, сматрамо да се треба осврнути на сам процес подучавања/учења нематерњег језика. Бројни су аутори који деле мишљење да учити страни језик не представља пуко овладавање граматиком и познавање одређеног броја речи. Тај процес подразумева схватање погледа на свет његових изворних говорника, познавање њихових обичаја, празника, традиције, типичних јела, гестова, понашања у одређеној ситуацији (Sánchez Rodríguez 1999, 369). Процес учења страног језика подразумева упознавање другачијих култура, историјских чињеница, географских појмова, урбаних средина, друштвених миљеа и народних обичаја.

Циљ учења страног језика није ништа друго до стицање комуникативне компетенције на циљном језику². Како није довољно да ученици само усвоје речи, граматичке форме и конструкције циљног језика, препоручује се увођење интеркултуралних вежби у наставу. Процес учења страног језика омогућава уочавање међукултурних веза и утицаја, као и дубље сагледавање сопствене националне културе и матерњег језика (Шуловић 2010, 113).

Особа која учи други (страни) језик и другу (страну) културу, не губи стечену компетенцију за матерњи језик и сопствену културу, већ постаје плурилингвална и долази до спознаје интеркултуралности. Они који уче страни језик, постају богатији за ново искуство које их чини отворенијим према другим културама и језицима. Под интеркултуралним способностима и умећима *Заједнички европски оквир за живе језике* подразумева следеће (Савет Европе 2003, 118):

¹ Термин који се користи да означи кинематографију насталу на подручју Шпаније и 19 земаља Јужне Америке у којима је шпански званични језик.

² Појам комуникативне компетенције увео је антрополошки лингвиста Дел Хајмс (Dell Hymes) шездесетих година XX века, да би га Канал и Свејн (Canale and Swain) осамдесетих година прошлог века допунили увођењем поделе на четири врсте компетенција: граматичку, социолингвистичку, стратегијску компетенцију и компетенцију на нивоу дискурса. Социолингвистичка компетенција обухвата друштвена правила језичке употребе, укључује екстралингвистичке факторе, као што је културна традиција, друштвена прихватљивост исказа и друге концепте.

- а) Способност успостављања односа између сопствене и неке стране културе;
- б) Изграђивање позитивног доживљаја према самом појму културе и способност препознавања и употребе различитих стратегија у остваривању контаката са људима из другог културног миљеа;
- в) Способност посредовања између две културе и успешно изглађивање неспоразума и сукоба услед културних разлика;
- г) Способност превазилажења површних односа који не прелазе ниво стереотипних представа.

(ИНТЕР)КУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА У ПРОЦЕСУ УЧЕЊА СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Поставља се питање коју културу наставници треба да подучавају и како постићи бољу интеркултурну комуникацију. Култура³ представља свеукупност материјалних и духовних вредности у историји човечанства, скуп знања, обичаја и постигнућа одређеног друштва или одређене епохе (Клајн и Шипка 2006, 679). Следећи идеју двеју ауторки Лурдес Микел (Lurdes Miquel) и Неус Санс (Neus Sanz) из 1992. године, које сматрају да није битно да ученик само познаје културу са великим К (уметност, историју, књижевност, итд.), већ и скуп знања и веровања која припадници те културе деле и користе да би се оријентисали и деловали у различитим ситуацијама, закључује се да наставник треба да буде извор информација и стратегија које ће ученицима омогућити да на адекватан начин комуницирају у најразличитијим ситуацијама (Sánchez Rodríguez 1999, 369). Када је реч о шпанском као страном језику, полазимо од претпоставке да је наставник који га предаје пред вишеструким изазовом и веома сложеним задатком да на доследан, стручан и подстицајан начин представи богат и разнородни друштвени и културни миље шпанског говорног подручја, с обзиром на то да је овај језик званични у више од 20 земаља света и да га користи преко четиристо педесет милиона људи. У оквиру наставе шпанског језика ученици истовремено треба да се упознају и са културом шпанског говорног подручја. Улога је наставника да омогући ученику да стекне одређену компетенцију у култури циљног језика. Када метода која се користи у настави не садржи елементе културе циљног језика, пред наставником је тежак задатак да изабере оно што би његове ученике највише могло занимати. Седма уметност, која кроз фикцију представља стварни свет и нуди нам ситуације савршено контекстуализоване у конкретан историјски и социокултурни амбијент, моћан је преносилац вредности и модела различитог типа: естетских, линви-

³ Лат. *cultura* од *colere*: гајити, неговати (Клајн и Шипка 2006, 679).

стичких (Hernández Rodríguez 2005, 370). Уз помоћ филма, ученици ће моћи да упознају, разумеју, интерпретирају, описују, формирају своје мишљење о циљној култури. Среће се са подацима о језику и цивилизацији, који за њих могу бити у извесној мери необични, али ће се на тај начин подстакнути њихова радозналост.

ХИСПАНСКИ ФИЛМ

На Првом демократском конгресу о шпанској кинематографији, одржаног децембра 1978. године са циљем да се кинематографија оснажи после дугог периода у историји Шпаније обележеног цензуром (Hernández Rodríguez 2005, 371), осмишљена је њена потпуна дефиниција: кинематографија је културно добро, средство уметничког изражавања, чин друштвене комуникације, индустрија, подучавање, проучавање и истраживање. Дакле, кинематографија представља део културног наслеђа Шпаније, њених нација и регија. Напомињемо да филмска уметност садржи низ фактора од изузетне важности из области културе, уметности, друштва, економије и, за нас од највећег интересовања, области образовања. Филм, као најважнији уметнички израз XX века, сада више него икада у нашем друштву, информације, комуникације и слике представља средство путем кога учимо како да спознајемо, како да учинимо, како да живимо и како да постојимо⁴. Филм се употребљавао са педагошким циљем, да би показао искуства која се нису могла стећи у стварном животу, већ путем слике у периоду када још није било телевизије, тог свемоћног медија који ће касније ући у наше животе. Документарни и информативни аспект филма даје свој допринос тиме што педагошки обогађује подучавање било којој области. Требало би напоменути да такозвана седма уметност превазилази естетске могућности осталих аудио-визуелних материјала, који су израђени са мање средстава и за мање времена. Поред тога, заузима битно место у нашем друштвеном животу, сматра се престижним извором културе, али и доколице и забаве, чиме иде у корист темељу мотивисаног учења, старој Хорацијевој (Horatius) максими *prodesse delectare*⁵. Заиста, ко не воли филмове? Разнородност жанрова пружа низ средстава које је могуће прилагодити свакој публици. Филм је за нас нешто магично јер нам омогућава да заборавимо на себе саме, макар на неколико сати, и да уронимо у свет са великог платна, да проживимо туђа искуства, да завиримо у било који кутак знања и света, а да притом не заборавимо да је то фикција. Кроз приче које нам филм приповеда, наша ис-

⁴ Четири стуба темељца у подучавању.

⁵ Подучити и забавити, *enseñar deleitando*.

куства и сазнања о друштву у коме живимо проширују се на један пријатан начин. Филм попут огледала може да одражава политичку, социјалну и историјску стварност и да изазове уживљавање гледалаца, праћено најразличитијим реакцијама које се могу усмерити на извођење циљева комуникације попут размене мишљења и утисака. Циљеви које наставник предлаже за час биће оснажени уколико имају жив пример у сликама које би имале различите ефекте: да консолидују знање, инкорпорирају нова знања, да подстакну на каснија истраживања и слично. Треба искористити ужитак који филм пружа и у томе тражити његову корисност, унети магију у учионицу и, пројектовањем фрагмената филма, пробудити знатижељу и заинтересованост ученика да касније одгледају филм до краја. Са педагошке тачке гледишта, филм умањује дистанцу између програмских садржаја и искуства наших ученика, те ставља у контекст образовни садржај, захтева употребу интердисциплинарних знања, олакшава културну разноликост, уноси карактеристике игре, чији је значај у процесу учења много пута оспораван, а како долази до идентификације субјекат-објекат, оснажује се учење са разумевањем (*aprendizaje significativo*). Хиспанска кинематографија може бити један од многих извора путем које би се интегрисало увежбавање комуникативних вештина и подучавање шпанској култури. Филм можемо применити на различите начине, за било који аспект који желимо да обрадимо у настави, уз претходно прилагођавање типу и нивоу знања наших ученика, времену и средствима које имамо на располагању, обрађујући упоредо лингвистичке, социјалне и културне аспекте. Многи аутори су мишљења да се филм може прилагодити било ком нивоу знања и било којој дидактичкој јединици. Наставник може употребити филмове, или било који други материјал повезан са седмом уметношћу, било слику, било текст за припрему вежби, које ће нам бити додатни материјал када не располажемо филмовима, или је наш циљ остварен и без приказивања филма. На интернету се може пронаћи велики број веб-страница на којима су понуђене занимљиве вежбе за рад са филмовима на шпанском језику, у циљу развијања лингвистичких вештина и других компетенција (социолингвистичка, културна, стратегијска).

УПОТРЕБА ФИЛМА У ЦИЉУ УПОЗНАВАЊА И СТИЦАЊА ЗНАЊА ИЗ КУЛТУРЕ

Нема ни најмање сумње да је комуникативна компетенција повезана са културном компетенцијом - оне су неодвојиве. Неки уџбеници садрже елементе из културе, али су они најчешће само информативног карактера. У другим случајевима, нуди се информација у виду текста, слушне вежбе или видео-снимка на напреднијим нивои-

ма. Постоје уџбеници у којима се обарђују различити социокултурни аспекти, али културолошко и уметничко богатство филма у многим случајевима није искоришћено на систематичан, већ на индиректан начин у вежбама препознавања личности (глумци, режисери) или као тема неког дијалога.

Наставник, који није изворни говорник шпанског језика, понекад наилази на потешкоће при детаљнијем упознавању веома разнолике хиспанске културе с обзиром на чињеницу да обухвата земље смештене на различитим континентима. Он, такође, може имати проблема да разуме културне аспекте земаља хиспанске културе, који се разликују од аспеката сопствене културе. Када нисмо у директном контакту са културом циљног језика, тешко нам је да усвојимо његове прагматичке и социолингвистичке елементе (гестови, изрази, разлике у регистру, лингвистичке варијанте).

Питање које постављамо гласи: на који начин треба искористити филм као вежбу за развијање културне компетенције. Може бити контрапродуктивно ако пројектујемо филм само да бисмо наградили ученике или створили опуштенију радну атмосферу јер, уколико нисмо припремили уводну вежбу у којој ћемо се упознати са контекстом филма и вежбе за темељно разумевање, то може проузроковати негативни ефекат и онерасположити ученике. Морамо увек темељно планирати сваку пројекцију филма тако што ћемо назначити циљеве и осмислити низ поступака који ће ученицима помоћи да схвате смисао онога што раде. Морамо припремити картице са радњом филма, редитељем и глумцима, пронаћи детаљне информације о њима, критике, фотографије и текстове које бисмо распоредили по учioniци. Потребно је израдити материјал за разумевање историјског контекста, употребити тај материјал за развијање одговарајућих вештина (слушање, писмено и усмено изражавање). Након што погледају филм, ученици могу да напишу текст о њему, могу резимирати фабулу или пронаћи неколико критика и упоредити их.

СВЕТ ХИСПАНСКОГ ФИЛМА У УЏБЕНИЦИМА ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА

За филм не можемо рећи да је априори дидактички материјал јер му то није примарни циљ, али управо се ту крије његова вредност, то је оно што га разликује од осталих, искључиво едукативних средстава, јер дидактички материјал добија ново рухо, постаје интересантнији, а самим тим делује и мотивационо на ученика. Када је реч о методама наставе страних језика, можемо приметити да оне традиционалне постају све разноврсније, што се тиче приступа и техника. Наиме, уноси се све више аудио-визуелног материјала и уводи се употреба интернета и мултимедија. Међутим, уџбеници ни-

су познати по томе да умеју да искористе богатство шпанске кинематографије. Најчешће се само помиње неколицина познатих глумаца и режисера (Antonio Banderas, Penélope Cruz, Pedro Almodóvar, Javier Bardem). Истина је да сами уџбеници не користе филмски материјал, али га поједине издавачке куће објављују у виду додатног материјала за наставу. Издавачка кућа "Edinumen" објавила је курс шпанског језика у форми ЦД-а, користећи различите филмове који приказују географску, културну и језичку разноликост под називом *Creía que esto solo pasaba en las películas*. Издавачка кућа SGEL такође је објавила уџбеник са вежбама и активностима под називом *De cine* уз видео-материјал на ДВД-у са фрагментима из неколико филмова. Кућа "Difusión" у својој понуди има уџбеник *Clase de cine* уз ДВД, а са друге стране *ESTOI (Español Total Interactivo)* почео је да објављује материјал под називом *Pack didáctico. Español con subtítulos*, који чине књиге, краткометражни, дугметражни и документарни филмови уз дидактичка упутства за рад.

Свет филма нуди материјал који нам може послужити да реализујемо активности којима ћемо освежити друге класичне вежбе. Уместо измишљених ликова из уџбеника, који су неретко конвенционални и незанимљиви, могли бисмо "унајмити" најпознатије звезде хиспанског света филма да тумаче друге улоге, оне које су их прославиле или оне које ми желимо да им дамо. Нећемо увек морати да измишљамо приче, јер кинематографија представља непресушни извор читавог низа фабула и заплета које можемо да искористимо за рад на, рецимо, разумевању прочитаног текста. Могли бисмо симулирати сцене као на филму, написати сценарио, срести се на улици са глумцима и слично. Све ово нам је надихват руке, захваљујући виртуелној мегатеци која се зове интернет.

Следи предлог тема и филмова које је могуће прилагодити у циљу упознавања неких аспеката хиспанске културе у настави.

Живот омладине у Шпанији

а) *Yo soy la Juani* (Bigas Luna, Шпанија 2006), говори о девојци која жели да оде из малог места у коме живи и окуша срећу у Мадриду;

б) *El pagafantas* (Ворја Собеага, Шпанија 2009), универзална тема о момку који је заљубљен у прелепу девојку, а која га гледа само као брата;

в) *Mentiras y gordas* (Alfonso Albacete, Шпанија 2009), о односима између момака и девојака у Мадриду;

г) *7 virgenes* (Alberto Rodriguez, Шпанија 2005), о тинејџеру који добија дводневни излазак из поправног дома;

д) *Barrio* (Fernado León de Aranoa, Шпанија 1998), о три средњошколца који не могу да оду на море, па лето проводе у свом кварту у Мадриду;

ђ) *Voces inocentes* (Luis Mandoki, Мексико 2004), о дечаку који покушава да одрасте у ратом захваћеном Ел Салвадору;

е) *El Bola* (Acero Mañas, Шпанија 2000), о дечаку који одраста уз насилног оца.

Шпански грађански рат

а) *El bosque animado* (Jose Luis Cernuda, Шпанија 1987), животи неколицине особа преплићу се у чудесној шуми у коју су доспели дејством магичне силе;

б) *La lengua de mariposas* (Jose Luis Cuerda, Шпанија 1999), о учитељу који својим причама ученике уводи у магични свет природе;

в) *El laberinto de Fauno* (Guillermo del Toro, Шпанија 2006), о девојчици која од сурове послератне стварности бежи у свет бајки.

Породица и детињство

а) *Manolito Gafotas* (Miguel Albaladejo, Шпанија 1999), о несташлицима буцкастог дечака из Карабанћела;

б) *La lengua de mariposas* (José Luis Cuerda, Шпанија 1999), о дечаку кога очух уводи у навероватни свет вила;

в) *El Bola* (Acero Mañas, Шпанија 2000), о дечаку који одраста у насилној породици;

г) *El laberinto de Fauno* (Guillermo del Toro, Шпанија 2006), о девојчици која улази у свет магичних бића;

д) *La educación de las hadas* (José Luis Cuerda, Шпанија 1999), о необичном човеку који покушава да васпита сина своје супруге.

Родно насиље

а) *Te doy mis ojos* (Iciar Bollain, Шпанија 2003), о насиљу над женама;

б) *Princesas* (Fernando León de Aranoa, Шпанија 2005), о насиљу над женама;

в) *El Bola* (Acero Mañas, Шпанија 2000), о насиљу над децом;

г) *El castigo* (Daniel Calparsoro, Шпанија 2008), о насиљу у казнено-поправним институцијама;

д) *El crimen ferpecto* (Alex de la Iglesia, Шпанија 2004), о некој врсти насиља над мушкарцима.

Имиграција

а) *Princesas* (Fernando León de Aranoa, Шпанија 2005), о прелепој имигранткињи која улази у свет проституције.

У наставку ћемо понудити неколико сајтова на интернету на којима је могуће наћи велики број вежби које се базирају на хиспанској кинематографији:

http://www.todoele.net/actividadescine/Actividad_list.asp
<http://cineele.blogspot.com/>
<http://www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/index.htm>
<http://cinetikele.blogspot.com/>
<http://marcoele.com/actividades/peliculas/>

ФИЛМ КАО ДИДАКТИЧКО СРЕДСТВО

Модерна настава пред наставника ставља захтеве за иновативним техникама и примену модерних наставних средстава и метода наставе. Од свих средстава у раду са ученицима, најкасније су почела да се примењују аудио-визуелна средства. То су средства која подразумевају синхронизацију слике и тона и ту се убраја све оно што је у вези са мултимедијалним презентацијама одређених садржаја: филм, дијафилмови, ТВ, анимације, компјутерске презентације и друго. Сам назив аудио-визуелна наставна средства говори да се за њихово перципирање истовремено користе чула вида и слуха, тако да осигуравају богатију и ефектнију комуникацију од употребе само чула вида или само чула слуха. Филм заузима водећу улогу у изобиљу модерних наставних средстава која побуђују аудио-визуелну перцепцију ученика и којима се остварује дидактички принцип очигледности, а темељи се на визуелној компоненти (слици у покрету). Рад са филмом пружа велике могућности и вишестурка је његова улога у настави: динамичан је, поистовећује ученика са стварном ситуацијом на филму, документ је догађаја или појаве; може показати прошлост, садашњост и будућност; повећава или смањује величину предмета итд.

Наставник-филм-ученик

Употребом филма у оквиру наставе постиже се следеће:

- а) Повећава се мотивација ученика за учење и развија се интересовање за саму наставу. Приказивањем филма истовремено се омогућава лако усвајање изложених теза за ученике са различитим стиловима учења;
- б) Ученик се подстиче да уочава, разуме односе и ситуације које је видео репродуковане на филму (препознавање и анализа ситуације);
- в) Подстиче се да усвоји и користи податке и принципе који су му изложени. Приказивањем пажљиво одабраних филмова повезују се наставне теме са реалним ситуацијама (контекстуализација знања);
- г) Подстиче се да вреднује, критикује и изнесе свој суд о ономе што види на филму (формирање сопственог мишљења, аргуменација и дискусија);

д) Развијају се машта и интересовање ученика и он се подстиче да процењује, класификује, предвиђа и претпоставља (развијање критичког и апстрактног мишљења);

ђ) Ученик се оспособљава да реформулише, резимира и синтетизује сазнања добијена гледањем филма;

е) Оспособљава се да самостално гради и примени своја знања на основу филма, на пример кроз самосталне филмске пројекте.

Пре свега, акценат је на позитивном развоју личности, али се настава културе сагледава и као начин да се побуди веће интересовање ученика, да се контекстуализује њихово учење и да се оно одвија у пријатној атмосфери. Искуства многих наставника показују од колике је важности да се ученицима земља, чији језик уче, прикаже као стварна и да им се предоче конкретне ситуације у којима им оваква знања могу бити од користи. Сами ученици траже што више конкретних детаља из свакодневног живота карактеристичних за дату земљу (Вујовић 2007, 160). Представе ученика о држави, чији језик уче, веома су различите јер су одраз знања, предзнања, искуства и предрасуда. Често су те слике посредоване преко уџбеника који нису објективни, јер критеријуми за одабир зависе од самог аутора (Кржељ 2007, 169).

НЕКОЛИКО СУГЕСТИЈА КАКО ИНКОРПОРИРАТИ ФИЛМ У НАСТАВУ

За успешну примену филма у настави важно је водити рачуна о дидактичким упутствима. Пажљиво одабран филм, у складу са нивоом знања ученика и педагошким циљем, приказан у адекватно време, може имати велику образовну и васпитну вредност, обogaђује и контекстуализује наставу, чини је занимљивијом и разноврснијом, а стечена знања трајнијим. Коришћење филма у настави поставља нове методичке захтеве пред наставника. Он не сме приказати филм ученицима, а да га претходно није погледао и анализирао могућности које нуди за наставни рад. Када наставник одабере материјал који ће приказати ученицима, мора направити план његовог приказивања. Пре приказивања филма потребно је припремити ученике за гледање, јер сваки коментар наставника током гледања омета запажања ученика. Пре гледања, наставник мора дати ученицима основне информације о филму: наслов, време трајања, обрадити непознате речи итд. Такође, ученике треба упозорити на шта треба да обрате пажњу током гледања материјала. Вежбе пре пројекције филма од фундаменталне су важности, а ефектније су када су праћене визуелним елементима (фотографије, плакати). Било би идеално осмислити низ вежби за припрему које ће ставити у употребу све језичке вештине (како рецепције, тако и продукције). Након пројекције филма, требало би водити расправу о одгледаном, а уколико је потребно, могу се

опет приказати поједини делови филма, нарочито оне који су оставили посебан утисак на ученике или оне који су остали нејасни и неразумљиви. Каткад је неопходно приказати одређене делове више пута. Понављање се може користити као педагошка стратегија како би се ученицима пружила могућност да обрате пажњу на лингвистичке елементе који су им промакли при првом гледању. Приликом поновног гледања, ученици више не морају бити усредсређени на садржину, већ сад могу обратити пажњу на саму форму (Jansen у Vinther 2003, 4).

Када користимо филм у настави страног језика, прво што треба да урадимо јесте да одлучимо хоћемо ли пројектовати цео филм или ћемо се одредити за неке његове делове:

а) Пројектовање читавог филма подразумева да имамо на располагању неколико часова за вежбу коју желимо да спроведемо. Само приказивање филма одузеће нам приближно два сата, имајући у виду чињеницу да толико траје већина савремених филмова;

б) Парцијално приказивање сцена, у трајању од тридесет секунди до петнаест минута, као подршка аспекту који се проучава, препоручљивије је јер изискује мање времена за припрему и извођење, а уз то оваква врста рада омогућава приказивање сцена из више различитих филмова. Поред тога што служи да контекстуализује вежбу, подразумева непревазиђену подршку за усвајање лингвистичких компетенција, а нарочито за развијање вештине разумевања слушаног текста. Филм превазилази све могућности које нам пружају аудио или видео-снимак, који су направљени искључиво да симулирају ситуације у складу са садржином дате лекције због чињенице да приказује реалну комуникацију, модел језика. Паузирање снимка незаобилазно је помоћно средство у подучавању путем видео-записа, а обавеза је наставника да контролише трајање сваке пројекције, тако што ће је поделити на смислене јединице (Toro Escudero 2009, 33).

Било да је одабрао прву или другу опцију, пожељно је да наставник сачини што обимнију залиху активности за развијање језичких вештина и поткрепљивање садржаја из наставног плана и програма.

Активности у учиници

Када користимо филм у настави, можемо се играти са његовим елементима: звуком и сликом. Постоји могућност коришћења само слике без звука, коју ћемо искористити за увежбавање вештине усменог изражавања. Када елиминишемо звук, можемо скренути пажњу ученика на паралингвистичке елементе (покрети тела, гестови, мимика). Могло би бити занимљиво да ученици синхронизују филм сопствени гласовима. Потом, могу уследити комбинације слика са звуком: прво звук, а затим слика и звук заједно, затим прво звук, а потом само слика или, као трећа варијанта, слика и звук заједно, а потом само звук. (Toro Escudero 2009, 36.)

Друге могућности за рад са филмом

а) У настави страног језика може се извршити драматизација неког одломка књижевног дела, која од мале позоришне представе, уз добру монтажу, постаје прави играни филм;

б) Снимањем дискусије на одређену тему и њеним прегледањем у интегралном облику, уз коментаре наставника, може се помоћи развој дискусионих вештина и дедукције ученика;

в) У настави страног језика корисни су пројекти који обезбеђују комуникацију ученика са одређеном школом из иностранства. Представљање ученика и одељења може да се омогући кроз дигитални филм који ће бити размењен путем интернета. Свака група, или сваки ученик, добије задатак да осмисли сценарио и сними репортажу или интервју којим представља регион у ком живи, град, школу, своје одељење, породицу итд. Сигурност ученика и заштита података о ученицима најважнија је брига у оваквим пројектима;

г) Могу се покренути пројекти или монографски курсеви о култури да би се, на пример, проучили односи између филма и књижевности или филма и историје.

МОГУЋЕ ПОТЕШКОЋЕ У РАДУ СА ФИЛМОМ

Рад са материјалом који нуди шпанска кинематографија представља изазов због потешкоћа које имплицира, попут следећих:

Ниво разумевања ученика. Међу факторима који утичу и које треба имати на уму јесу претходна знања о шпанском језику и култури и ниво сличности са њиховом културом, стил учења, циљеви због којих се учи језик, или узраст који одређују различита интересовања и способност асимилације.

Технички услови. Разумети филм значи борити се са низом техничких услова, као што су: квалитет звука или искључиво лингвистичких елемената као што је модалитет језика који се користи, врста дикције глумца у складу са улогом коју тумаче, брзина интервенција које подражавају стварну употребу говорног језика и слично. Једно од решења могла би бити употреба титла на шпанском језику, где бисмо појачали усмено разумевање писаном речи на циљном језику.

Располагање адекватним материјалом. Међу своје приоритетне циљеве убрајамо израду картица за помоћ, где ћемо назначити аспекте за које нам може послужити одређени филм у подучавању страног језика. За приказивање филма на часу потребан је само рачунар са видео-бимом и озвучењем при фронталној настави, док је за индивидуалну наставу потребно да сваки ученик има свој рачунар са монитором и слушалицама.

Степен тежине материјала. Фактори које треба имати у виду када се планира било каква вежба јесу лингвистичка и културолошка

блискост, већа или мања структурална и тематска комплексност филмова, затим способности, интересовања и мотивација ученика. Да би превазишао ове препреке, наставник треба да олакша разумевање радње, ликова, језика који је у употреби итд. У тренутку када доноси одлуке, наставник треба да има на уму факторе као што су радна околина и специфичности групе, да би се усредсредео на најрепрезентативнија социокултурна питања, узимајући као основу поштовање према туђем сензибилитету (Sánchez Rodríguez 1999, 369).

Наведене потешкоће не би требало да нас одговоре од идеје да користимо филм у процесу подучавања страног језика. Треба да се прилагодимо стварним могућностима да уврстимо елементе из филма, тако да нам помогну да контекстуализујемо вежбе, да их учинимо занимљивијим, да ученицима приушtimo стварни језик и културолошке елементе, чиме ћемо им приближити хиспанску културу, пробудити радозналост за кинематографију, а истовремено ојачати сам процес учења шпанског језика.

ЗАКЉУЧАК

Овај рад настао је са идејом да укаже на неке од могућности примене филма у настави страног језика. У оквиру наставе шпанског језика ученици би требало истовремено да упознају и културу шпанског говорног подручја и да, поред комуникативне, стекну и културну компетенцију. Када уџбеник, који се користи у настави, не садржи елементе културе циљног језика, на наставнику је да изабере оно што би његове ученике највише могло занимати. Када је реч о шпанском као страном језику, сматрамо да је наставник пред вишеструким изазовом и веома сложеним задатком да на доследан, стручан и подстицајан начин представи богат и разноврстан друштвени и културни миље шпанског говорног подручја. Ученици се сусрећу са подацима о шпанском језику и цивилизацији, који за њих могу бити у извесној мери необични, али се на тај начин подстиче њихова будност и радозналост. Са педагошке тачке гледишта, филм умањује дистанцу између програмских садржаја и искуства наших ученика, ставља образовни садржај у контекст, захтева употребу интердисциплинарних знања и олакшава културну разноликост. За наставника хиспански филм мора представљати један од примарних извора, помоћу којег ће ступити у директни контакт са културом и језиком, где ће тражити средства и материјал, у коме, поред свега наведеног, имамо употребу језика у стварним ситуацијама комуникације изворних говорника. Рад покушава да пронађе одговор на питање коју културу наставник треба да подучава у циљу развијања (интер)културне компетенције. Иако већина уџбеника садржи елементе културе циљног језика, они су најчешће информативног карактера. Кроз анализу уџбеника, уочено је да богати свет хиспанске кинематографије

није искоришћен у потпуности, те се у наставку рада даје списак додатног материјала за nastavу страног језика, који се може наћи у понуди неколицине шпанских издавачких кућа, а који се заснива на раду са светом седме уметности. Понуђене су теме који би могле бити занимљиве за обраду у настави, а у циљу упознавања културе. Уз сваку од тема састављен је и предлог филмова, који обрађују дату тему. Такође, даје се и листа веб-страница на којима је могуће пронаћи одређени број вежби за рад са филмом у настави. На самом крају, даје се неколико сугестија о томе како би се филм, као дидактичко средство, могао успешно употребити у самој настави уз технике за рад у учионици и ван ње, а помињу се и потешкоће које треба очекивати, али које не треба да нас обесхрабре. Сматрамо да кинематографија, као део хиспанског културног наслеђа, може бити моћно средство за стицање културне, социolingвистичке и комуникативне компетенције уколико се употреби на адекватан и маштовит начин.

ЛИТЕРАТУРА

- Flórez, Martha. 2004. Estrategias para desarrollar diferentes tipos de textos a través de las películas. *Revista RedELE*. Online: <http://www.educacion.es/redele/revista1/florez.shtml>.
- Клајн, Иван и Милан Шипка. 2006. *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Кржељ, Катарина. 2007. Могућност остварења циљева интеркултурне лингвопрагматике у настави страних језика. *Примењена лингвистика* 8: 168–75.
- Jansen, Eva Dam y Thora Vinther. 2003. *Enseñar lengua con vídeo: El input visual-auditivo como estímulo de la conexión entre pragmática y contenido. Un estudio piloto*. Universidad de Copenhagen. Online: <http://magenta.ruc.dk/cuid/publikationer/publikationer/XVI-SRK-Pub/TVI/TVI03-Jensen-Vinther/>.
- Canale, Michael and Merrill Swain. 1980. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics* 1: 1–47.
- Miquel, Lourdes y Neus Sanz. 1992. El componente cultural: Un ingrediente más de la clase de lengua. *Cable* 9: 15–21.
- Радусин-Бардић, Наташа. 2009. Савремени француски филм у настави француског језика као страног језика. *Годишњак Филозофског факултета* XXXIV (1): 181–90.
- Rojas Gordillo, Carmen. 2003. *El cine español en clase de E/LE: Una propuesta didáctica*. Online: <http://www.ub.es/filhis/culturele/rojas.html>.
- Hernández Mercedes, María del Pilar. 2005. *El cine, un recurso didáctico en E/LE. Modelo de explotación de una película*. Online: http://www.ub.es/filhis/culturele/Pilar_Cervantes.html.
- Sánchez Rodríguez, Nuria de los Reyes. 1999. El cine en el aula de E/LE en *El cine: Otra dimensión del discurso artístico*. Vol 2. Edited by Jose Luis Caramés Lage et al. 369–83. Oviedo: Universidad de Oviedo.
- Šulović, Ksenija. 2010. Apprentissage d'une langue étrangère – Moayen de faire connaissance avec des culturelles différentes. In *Teaching foreign languages: Languages for special purposes*, edited by Georgeta Rata, 113–20. Cambridge: Cambridge scholars publishing.

- Toro Escudero, Juan Ignacio. 2009. Enseñanza del español a través del cine hispano. Aplicaciones específicas en la clase de cultura. En *Suplementos MarcoELE* 8.
- Vásquez, Laura. 2007. El cine como vehículo de cultura en la clase de ELE. En *Frecuencia L. Didáctica acción*. 32: 36–41.
- Вујовић, Ана. 2007. Култура у настави страног језика. *Примењена лингвистика* 8: 158–67.
- Савет Европе. 2003. *Заједнички европски оквир за живе језке*. Подгорица: Министарство просвјете и науке

Sanja Maričić, Novi Sad

USING SPANISH-SPEAKING FILMS FOR HELPING LEARNERS OF SPANISH AS A FOREIGN LANGUAGE ACQUIRE CULTURAL COMPETENCE

Summary

This paper aims to point out the usefulness of Spanish-speaking films in teaching Spanish as a foreign language. As feature films are not created for the purposes of language teaching, they cannot be considered didactic materials per se. However, their usefulness for teaching a foreign language lies exactly in this feature of theirs, distinguishing them from other resources created solely for educational purposes, because they can be used as didactic materials in a different guise, which makes them more interesting for learners, and therefore also more motivating. The challenge teacher of Spanish as a foreign language faces is in presenting the richness and diversity of the societies and cultures of the Spanish-speaking world in a manner that is consistent and motivating for learners. The author of the paper believes that Spanish-speaking films, an important part of the Spanish-speaking cultural heritage, can be a means for integrating communicative skills practice with cultural competence acquisition in teaching Spanish as a foreign language.

Key words: the process of learning a foreign language, Spanish-speaking films, sociolinguistic competence, (inter)cultural competence.